

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ НА СТОРІНКАХ ХУДОЖНЬО-ЛІТЕРАТУРНИХ І ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ЖУРНАЛІВ У ЧАСИ ПЕРЕБУДОВИ НА УКРАЇНІ

У запропонованій статті проаналізовано основні напрямки переосмислення української історії на сторінках журналів. Українські часописи зробили вагомий внесок у відтворення історичної пам'яті, повернення до читачів творів, раніше заборонених режимом. Значну увагу автор сконцентрував на вивченні ролі історичної публіцистики у контексті формування активної громадянської позиції. Крім того, автор доводить, що історичний факт у публіцистиці набуває статусу політичного аргументу, а історична оцінка стає засобом формування національної свідомості громадян.

Ключові слова: *перебудова, історія, художньо-літературні і громадсько-політичні часописи.*

Постановка проблеми

У наш час наукове узагальнення досвіду і уроків минулого набуває особливого значення в переломні періоди розвитку суспільства, коли відбуваються зміни у всіх сферах його життя – у політиці, економіці, культурі, свідомості. У такий час суспільна активність, як відомо, особливо проявляється у зростанні інтересу до історії. У минулому йде пошук відповідей на актуальні питання сьогодення, підсумок якого виражається у переосмисленні історії, відході від старих концепцій, у різкій політизації історії. Історія перестає бути частиною науки, її матеріали активно використовуються в політичній боротьбі. Історичний факт перетворюється в політичний аргумент, а історичні оцінки стають засобом формування суспільної свідомості, яка повинна відповідати тому чи іншому етапу політичної боротьби.

Актуальності дослідженню додає відсутність окремого історіографічного вивчення публіцистичних матеріалів українських журналів часів перебудови з точки зору на роль українських часописів в переосмисленні основних концепцій української історії та висвітлення позначеної теми на сторінках журналів.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі виявленого і опрацьованого комплексу джерел та наукової літератури проаналізувати проблеми та особливості переосмислення концепції української історії та відображення їх на сторінках часописів в часи перебудови.

Дослідження та публікації

Тема журнальної публіцистики і її ролі в національному відродженні та утвердженні української державності в період перебудови (1985–1991 рр.) розроблена досить поверхово і фрагментарно.

Заявлена в ці статті проблема відображена в наукових дослідженнях таких науковців як В. В. Лізанчук [1], В. І. Шкляр [2], М. Ф. Нечиталюк [3], І. М. Барановська [4], С. О. Костилева [5]. Особливу увагу заслуговують праці Н. С. Желіховської, у яких йдеться про особливості розвитку української публіцистики на прикладі журналів «Київ» і «Вітчизна» у період суспільно-політичних змін 1985–1991рр. [6]. Таким чином, аналіз опублікованих праць показує, що переважна більшість дослідників розглядають проблему здебільшого в літературознавчому контексті, залишаючи поза увагою її суспільно-політичну і, власне, історичну складову, з'ясування місця журнальної публіцистики в медіа-середовищі перехідного періоду, як важливого чинника демократизації життя суспільства.

Виклад основного матеріалу

До середини 1980-х рр. фрагментарне висвітлення «білих плям» історії, які раніше замовчувалися або спотворювалися офіційною наукою, що призвело до розпаду цілісної картини радянського минулого на окремі «достовірні» фрагменти. Професійна історична наука за потоком історичної інформації в пресі просто не встигала. Окрім того, масова свідомість перестала довіряти радянській історіографії. Тому функції формування нової «історичної пам'яті» взяла на себе журнальна публіцистика, зосереджуючи в цей час свою увагу на переосмисленні найбільш суперечливого періоду новітньої історії – сталінізму.

Можна стверджувати, що відсутність системного підходу до аналізу історичних фактів неодноразово призводив до помилкової їх інтерпретації, що в свою чергу спотворювало загальну картину минулого, не давало можливості правильно прогнозувати майбутнє, підкреслюється, що стан невизначеності у суспільстві часто стає сприятливим ґрунтом для маніпуляцій ідеями та теоріями. Тому у центрі зацікавлень авторських колективів українських журналів доби перебудови опинилося історичне переосмислення минулого України в цілому, що дозволяє говорити про велику роль історичної публіцистики у контексті формування активної громадянської позиції.

Слід підкреслити, що в період перебудови найбільш активними були автори, які належали до групи з ліберальними поглядами – письменники та публіцисти, які за висловом Б. Пасічника «розбудили історичну науку від довгих років летаргії» [7, 91]. На сторінках часописів все частіше лунали заклики до об'єктивного висвітлення історичної минушини та аналізу історичної спадщини.

На сторінках журналу «Золоті ворота» С. Головатий стверджує, що історична правда, достовірні знання про минуле, науковий аналіз історичних подій є однією з вирішальних передумов і складових чинників процесу оновлення суспільства. «На жаль, ми досі не маємо об'єктивного викладу історії української державності в ХХ ст. І досі не подолано ті помилки, недоліки та перекручення у висвітленні проблем розвитку української державності, якими перенасичені радянська історіографія та радянська юридична наука в цілому і окремі її галузі, приміром – історія держави і права» [8, 16].

Взявши на себе ініціативу у висвітленні історичної тематики, журнальна публіцистика на початок 1990-х рр. відбивала настрої тієї частини української інтелігенції, яка відійшла від ідеалів соціалізму і стала виразником національної ідеї і руху за незалежність України. Публікації журналів на історичну тематику формували у людей нове розуміння історії, переоцінку подій і явищ минулого. Ці публікації нерідко випереджали публікації спеціальних наукових видань.

Важливе концептуальне значення щодо актуальності історичної тематики у формуванні громадянського патріотизму має стаття М. Славинського «Ціна «ізмів» в журналі «Київ». У ній, осмислюючи роль історії в національному відродженні, він засуджує традицію «викреслювання» з історії цілих пластів: «Поклади духовної суверенності настільки глибинні, що ми нічого сумняшся дозволяємо собі викреслювати з історії по двісті років... Так, двісті років між Хмельницьким і Шевченком для багатьох – це «аморфне існування, сумні співи, молитви, чухання чубів і полковницько-сотницька гризня між собою» (П. Загребельний). Ще легше віддавали на відкуп байдужим двісті добогданівських літ. І лише сьогодні починаємо писати історію українського вільнолюбного начала, яке від доби зародження постійно, ненастанно, з однаковою злобою й ненавистю придушували всі можновладці, крісловласники, чужі й свої тимчасовці» [9, 129].

Автор звертає увагу на те, що незважаючи на значну кількість досліджень, що з'являються в період перебудови, в яких аналізуються передумови й причини відходу від ленінізму, на його погляд, однією з відправних точок став демагогічно засуджуваний, але на практиці сповідуваний «ізм» – ідеалізм (як об'єктивний, так і суб'єктивний). Через це корені післянепівських перекручень слід шукати у замаскованому переконанні, що ідеї,

теорії, уявлення первинні, визначальні, а буття, реальна дійсність, «труди і дні» народу вторинні, похідні або другорядні, такі, які можна й не брати до уваги.

Крім того, історичні матеріали художньо-літературних та громадсько-політичних журналів періоду перебудови були нерозривно пов'язані з політикою. Багато в чому вони, передусім ті, що торкалися радянської історії, формували ідеологію спочатку удосконалення, а потім – демонтажу соціалізму.

Українські часописи зробили вагомий внесок у відтворення історичної пам'яті, повернення до читачів творів, раніше заборонених режимом. У роки перебудови в історичній тематиці журналів, присвяченій радянській історії, дедалі вагоме місце посідали матеріали про сталінські репресії, голодомор 1932–1933 рр., проблеми охорони історико-культурної спадщини та інших тем, пов'язаних з утвердженням тоталітарного режиму. На думку авторів, вони мали за мету формувати негативне ставлення до радянської влади через висвітлення подробиць про трагічну долю громадян.

Резонансним інформаційним вибухом у середині 1980-х рр. прозвучали у часописах публікації про викреслені з офіційної історії події, про замовчувані імена видатних українців – політиків, діячів науки, культури, освіти, мистецтва. З небуття виходили названі «призабутими» постаті, які є гордістю нації і які були знані лише за кордоном.

Важливо відзначити, що одним із перших публіцистичних творів, який реалістично висвітлює долі і характери покоління людей, яким довелося пройти через сталінські ГУЛАГи, зазнавши неймовірних страждань стали «Сибірські новели» Б. Антоненка-Давидовича, які були вперше опубліковані у 1989 р. в журналі «Вітчизна». У цьому посмертному циклі оповідань відомого українського письменника, який майже двадцять років «вивчав життя» в сталінських таборах, йдеться здебільшого про події і долі сумні, драматичні. Але із щонайважчих випробувань художник виніс глибоко вистраждану, а не сліпу віру в незнищенність людської доброти, в торжество справедливості, правди; [10, 16–63; 11, 63–123]. Правдивості і емоційності сприйняття читачами «Сибірських новел» додає те, що сам їх автор за сфабрикованою справою був засуджений до страти. Вищу міру покарання замінили на 10 років таборів.

До теми сталінських репресій звернувся і журнал «Дніпро», опублікувавши на своїх сторінках роман з автобіографічними елементами «Тигролови» І. Багряного [12, 4–51; 13, 4–89]. У ньому розкривається робота репресивної сталінської системи.

Журнал «Київ» у 1988 р. опублікував підбірку «За Соловецькою межею. Листи М. Зерова, М. Куліша, Г. Епіка, В. Підмогильного (тридцять років)», до якої увійшло виявлене і упорядковане Н. Кузякіною листування представників репресованої у 1930-х рр. української інтелігенції. Оприлюднені в журналі листи заповнюють одну з «білих плям» радянської історії і дають уявлення про деякі обставини їхнього перебування в лиховісних сталінських таборах на Півночі [14, 111–134].

Маємо додати, що в роки перебудови одночасно з посиленням уваги до теми політичних репресій інтерес громадськості привертає тема голодомору 1932–1933 рр. З огляду на це помітною подією в інформаційному просторі стала публікація на сторінках журналу «Київ» дослідницької праці англо-американського історика і письменника Роберта Конквеста «Великий терор», присвячена трагічним сторінкам в історії Радянського Союзу і кілька разів перевидавалася за кордоном. У Радянському Союзі була заборонена і поширювалася в самвидаві [15, 87–117; 16, 97–126].

У журналі «Жовтень» («Дзвін») тема голодомору 1932–1933 рр. розкривалася під рубрикою «Біла книга. Правда про голод на Україні 1933 року». Зокрема, у ній вміщено підбірки спогадів та розвідок П. Василевського «Алгебра геноциду» [17, 77], М. Запаско «Діти 1933-го року» [18, 71], О. Кононенка «Як страшний сон» [19, 93], В. Лук'яненка «Біла книга» [20, 73], Ф. Сизоненка «Голод у Шевченковому краї» [21, 84].

Одночасно з публікаціями на сторінках художньо-літературних та громадсько-політичних журналів історико-документальних матеріалів про злочини тоталітарного режиму, які заповнювали «білі плями» радянської історії, українські часописи почали

друкувати фундаментальні праці з інших періодів історії України. Більшість з них радянською наукою оцінювалися як «буржуазно-націоналістичні» і були невідомі широким колам громадськості.

Одним із перших публікувати наукову спадщину видатних українських вчених-істориків розпочав у 1988 р. журнал «Київ». На його сторінках вперше побачили світ підготовлені до друку С. Білоконем «Спомини» видатного українського історика М. Грушевського [22; 23]. Цим самим широкій громадськості презентувалась не тільки ґрунтовна праця, а й поверталася незаслужено забута постать видатного вченого, організатора української науки, публіциста і політичного діяча України – М. С. Грушевського. Як політик він пройшов шлях від засновника національно-демократичної партії Галичини і Товариства українських поступовців у Києві до творця засад української незалежної держави. Він був головою Центральної Ради» а згодом визнав Радянську владу на Україні. Його соціально-політичні погляди змінювались, але любов по свого народу і до історичної істини для нього завжди були вищим мірилом в науковій творчості і політичній діяльності. Однак, поряд з об'єктивними оцінками творчості, вчений зазнав чимало несправедливих звинувачень. На жаль, сталося так, що політична біографія М. С. Грушевського на довгі роки перекреслила його наукові здобутки. До перебудови він належав до заборонених авторів і був невідомий громадськості. Тому публікація на сторінках журналу «Київ», а згодом і інших журналів, творчої спадщини М. С. Грушевського, мала величезне наукове і громадсько-політичне значення.

Окремої уваги заслуговує також масштабний проект з популяризації наукової спадщини М. С. Грушевського, який започаткував у 1989 р. журнал «Київ», почавши публікацію на своїх сторінках його багатотомної праці «Історія України-Руси» – вершину наукового доробку вченого і перше в українській історіографії монументальне дослідження історії України. У ній проаналізовано багатовимірний розвиток українського народу від його давніх початків до середини XVII ст. включно. Головною історіографічною концепцією автора цієї монументальної праці є наукове обґрунтування перманентності українського історичного процесу на всій території, заселеній українським народом. Цією та іншими своїми працями М. С. Грушевський, створив оригінальну концепцію історичного розвитку України в контексті європейської і світової історії.

Фундаментальна праця М. С. Грушевського «Історія України-Руси» друкувалася в двадцяти одному номері журналу «Київ» впродовж 1990–1991 рр. [24; 25] і була схвально сприйнята та знайшла широкий відгук серед громадськості, піднімаючи тим самим авторитет журнальної публіцистики

Відгукуючись на зростаючий інтерес читацької громади до історії українського козацтва, журнал «Дзвін» у 1990 р. розпочав публікацію тритомної праці українського історика і культурно-громадського діяча кінця XIX–початку XX ст. Д. Яворницького «Історія запорозьких козаків», в якій висвітлені різні аспекти історії запорозького козацтва: політичні та воєнні події, економічне життя, побут, торгівля, стосунки із зовнішнім світом, культура та духовний світ запорожців, природне середовище, в якому існувало козацтво; [26; 27].

Журнал «Дзвін» того ж року опублікував окремі розділи «Історії України» І. Крип'якевича [28]. У передмові журналу до видання зазначено, що «йдучи назустріч проханню читачів та враховуючи їх потребу в систематично викладених відомостях з історії України, вважаємо доцільним дати змогу нашим читачам ознайомитися з популярним курсом історії України І. Крип'якевича. Ця книжка, підготовлена до друку ще 1938 року, своєчасно не була видана. Рукопис був вивезений кимось із друзів автора за кордон і там чудом зберігся. Праця була вперше видана Науковим товариством імені Шевченка в Нью-Йорку лише в 1971 році під псевдонімом Іван Холмський. Сьогодні віддаємо її у руки радянського читача» [29, 82].

Між іншим, публікації історичної тематики впливали на формування національної свідомості і, пробуджуючи у читачів патріотичні почуття, водночас рухали вперед й професійну наукову думку істориків, оскільки актуалізували проблематику, ставили питання, яких раніше не було в історіографії, спонукали професійних істориків до критичного перегляду існуючих оцінок фактів і подій, до вироблення нових поглядів і підходів до історії.

На сторінках журналів в роки перебудови побачили світ багато праць, в яких автори, в тому і сучасні професійні історики, висвітлювали маловідомі сторінки історії України. Серед них – статті В. Сергійчука «Дипломатична служба Богдана Хмельницького» («Жовтень») [30, 109–113], А. Яковліва «Договір гетьмана Богдана Хмельницького з Москвою року 1654» («Дзвін») [31, 100–118], В. Микитась «Бабське століття» або «темна пляма» в історії України XVIII століття («Київ») [32, 109–149], Д. Багалія «Історія Слобідської України. Заселення Слобідської України з другої половини XVII до кінця XVIII століття» («Прапор») [33, 118–128], Д. Кулиняка «Соловецький в'язень, або Останній гетьман України» («Вітчизна») [34, 137–151], В. Смолія «Петро Сагайдачний: воїн, політик, людина» («Вітчизна») [35, 189–194], О. Апанович «Не пропала їхня слава. Передумови і наслідки скасування Запорізької Січі» [36, 164–174], О. Думіна «Історія легіону Українських січових Стрільців» («Дзвін») [37, 92–103].

Висновки

Підсумовуючи, маємо підкреслити, що в роки перебудови, передусім на її завершальному етапі, українська журнальна публіцистика значно активізувала свою просвітницьку діяльність щодо встановлення історичної правди й утвердження духовних та моральних цінностей. У центрі зацікавленості редакційних колегій і авторів журналів опинилося історичне переосмислення минулого України в цілому, що засвідчує велику роль історичної публіцистики у контексті формування активної громадянської позиції. Історичний факт у публіцистичних матеріалах перетворюється в політичний аргумент, а історичні оцінки стають засобом формування історичної пам'яті і національної свідомості громадян.

Художньо-літературні і громадсько-політичні часописи зробили вагомий внесок у відтворення історичної правди, повернули до читачів раніше заборонені твори. В історичній тематиці журналів, присвяченій радянській історії, вагоме місце посідали матеріали про сталінські репресії, голодомор 1932–1933 рр., проблеми охорони історико-культурної спадщини, які раніше були «білими плямами» історії України.

Суспільний резонанс мали публікації про замовчувані імена видатних українців – політиків, діячів науки, культури, освіти, мистецтва, які є гордістю нації і які були знані лише за кордоном. Пізнанню широкою громадськістю невідомих сторінок радянської історії післясталінського періоду сприяли оприлюднені на сторінках журналів матеріали про відомих дисидентів-шестидесятників, учасників правозахисного руху.

Одночасно з публікаціями історико-документальних матеріалів про злочини тоталітарного режиму, українські журнали в роки перебудови почали друкувати фундаментальні праці з інших періодів історії України, які радянською наукою оцінювалися як «буржуазно-націоналістичні» і були невідомі широким колам громадськості.

Література

1. Лизанчук В. В. Грани коллективизма. Воздействие печати, телевидения, радио на формирование социально активной личности / В. В. Лизанчук. – Львов : Вища школа, 1989. – 152 с.
2. Шкляр В. І. Енергія думки і мистецтво слова. – К. : Вища школа, 1988. – 199 с.
3. Методологічні засади історико-журналістської науки // Українська преса. Хрестоматія / За ред. М. Ф. Нечитайлока.– Л., 1999. – Том 1 : Преса Східної України 60-х років XIX ст.
4. Барановська І. М. Українська періодика у проблематиці журналістськознавчих досліджень (на матеріалах кандидатських і докторських дисертацій 1980–1990-х рр.) / І. М. Барановська [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1604>.

5. Костишева С. О. До питання про природу трансформаційних процесів у системі друкованих ЗМІ України другої половини 80-х–першої половини 90-х рр. ХХ ст. / С. О. Костишева // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. Міжвідомчий збірник наукових праць. – К. : Інститут історії України НАН України, 2003. – Вип. 9. – С. 332–352.
6. Желіховська Н. Висвітлення проблем розвитку української культури на сторінках журналів «Київ» і «Вітчизна» у часи радянської перебудови (1985–1990) / Н. Желіховська // Образ. Щорічний науковий збірник. – К., 2010. – Вип. 11. – С. 120.
7. Пасічник Б. «Міроприємства», від яких «з'яко» / Б. Пасічник // Жовтень. – 1989. – № 12. – С. 91–94.
8. Головатий С. Українська держава у ХХ ст. / С. Головатий // Золоті ворота. – 1991. – № 1. – С. 16–23.
9. Славинський М. Ціна «ізмів» / М. Славинський // Київ. – 1990. – № 2. – С. 127–132.
10. Антоненко-Давидович Б. Сибірські новели / Б. Антоненко-Давидович // Вітчизна. – 1989. – № 7. – С. 16–63.
11. Антоненко-Давидович Б. Сибірські новели. Закінчення / Б. Антоненко-Давидович // Вітчизна. – 1989. – № 8. – С. 63–123.
12. Багрянний І. Тигролови / І. Багрянний // Дніпро. – 1991. – № 1. – С. 4–51.
13. Багрянний І. Тигролови / І. Багрянний // Дніпро. – 1991. – № 2. – С. 4–89.
14. Розвідки. Знахідки. Спогади. Кузякіна Н. За Соловецькою межею. Листи М. Зерова, М. Куліша, Г. Епіка, В. Підмогильного (тридцять роки) // Київ. – 1988. – № 7. – С. 111–134.
15. Конквест Роберт. Великий терор // Київ. – 1990. – № 1. – С. 87–117.
16. Конквест Роберт. Великий терор // Київ. – 1990. – № 2. – С. 97–126.
17. Василевський Пантелеймон. Алгебра геноциду // Дзвін. – 1990. – № 5. – С. 77.
18. Запаско Марія. Діти 1933-го року // Дзвін. – 1990. – № 12. – С. 71.
19. Кононенко Олександр. Як страшний сон // Дзвін. – 1990. – № 2. – С. 93.
20. Лук'яненко В. Біла книга / В. Лук'яненко // Дзвін. – 1990. – № 12. – С. 73.
21. Сизоненко Ф. Біла книга / Ф. Сизоненко // Дзвін. – 1990. – № 9. – С. 84
22. Грушевський М. Спомини. Передмова доктора історичних наук, члена-кореспондента АН УРСР Шевченка Федора. – Ч. 1 // Київ. – 1988. – № 9–12.
23. Грушевський Михайло. Спомини. Передмова доктора історичних наук, члена-кореспондента АН УРСР Шевченка Федора. – Ч. 2 // Київ. – 1989. – № 8–11.
24. Грушевський М. Історія України-Русі / М. Грушевський // Київ. – 1990. – № 1–7, 10–12.
25. Грушевський М. Історія України-Русі / М. Грушевський // Київ. – 1991. – № 1–12.
26. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків / Д. Яворницький // Дзвін. – 1990. – № 1–6.
27. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків. Продовження / Д. Яворницький // Дзвін. – 1990. – № 8–12.
28. Крип'якевич І. Історія України / І. Крип'якевич // Дзвін. – 1990. – № 5 – 12.
29. Історична бібліотека «Дзвона». Крип'якевич Іван. Історик України // Дзвін. – 1990. – № 5. – С. 82.
30. Сергійчук В. Дипломатична служба Богдана Хмельницького / В. Сергійчук // Жовтень. – 1989. – № 1. – С. 109–113.
31. Яковлів А. Договір гетьмана Богдана Хмельницького з Москвою року 1654 / А. Яковлів // Дзвін. – 1991. – № 4. – С. 100–118.
32. Микитась В. «Бабське століття» або «темна пляма» в історії України XVIII століття / В. Микитась // Київ. – 1990. – № 8. – С. 109–149.
33. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Заселення Слобідської України з другої половини XVII до кінця XVIII століття / Д. І. Багалій // Прапор. – 1988. – № 9. – С. 118–128.
34. Кулиняк Д. Соловецький в'язень, або Останній гетьман України / Д. Кулиняк // Вітчизна. – 1991. – № 7. – С. 137–151.
35. Смолій В. Петро Сагайдачний: воїн, політик, людина / В. Смолій // Вітчизна. – 1990. – № 1. – С. 189–194.
36. Апанович О. Не пропала їхня слава. Передумови і наслідки скасування Запорізької Січі / О. Апанович // Вітчизна. – 1990. – № 9. – С. 164–174.
37. Думін О. Історія легіону Українських січових Стрільців, 1914–1918 рр. / О. Думін // Дзвін. – 1991. – № 9. – С. 92–103.

References

1. Lyzanchuk, V. V. (1989). *Hrany kollektyvuzma. Vozdeistvye pechaty, televydeniya, radyo na formirovanye sotsyalno aktyvnoi lychnosti*. V. V. Lyzanchuk. Lvov. Vyshcha shkola. 152 (in Ukr.)
2. Shkliar, V. I. (1988). *Enerhiia dumky i mystetstvo slova*. K.: Vyshcha shkola (in Ukr.)
3. *Metodolohichni zasady istoriko-zhurnalistskoi nauky* (1999). Ukrainka presa. Khrestomatii. Tom 1. Presa Skhidnoi Ukrainy 60-kh rokiv KhIKh st. Za red. M. F. Nechytaliuka. L. (in Ukr.)
4. Baranovska, I. M. *Ukrainska periodyka u problematytsi zhurnalistykoznavnykh doslidzhen* (na materialakh kandydatskykh i doktorskykh dysertatsii 1980–1990-kh pp.) [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: (<http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1604>) (in Ukr.)
5. Kostylieva, S. O. (2003). Do pytannia pro pryrodu transformatsiinykh protsesiv u systemi drukovanykh ZMI Ukrainy druhoi polovyny 80-kh–pershei polovyny 90-kh rr. KhKh st. *Problemy istorii Ukrainy: Fakty,*

- sudzhenia, poshuky. Mizhvidomchyi zbirnyk naukovykh prats, 9. K.: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy (in Ukr.)
6. Zhelikhovska, N. (2010). Vysvitlenia problem rozvytku ukrainskoi kultury na storinkakh zhurnaliv «Kyiv» i «Vitchyzna» u chasy radianskoi perebudovy (1985-1990). *Obraz. Shchorichnyi naukovyi zbirnyk*. K, 11, 120 s (in Ukr.)
  7. Pasichnyk, B. (1989, October). «Miropryemstva», vid yakykh «ziabko». *Zhovten*, 12, 91-94 (in Ukr.)
  8. Holovatyi, S. (1991). *Ukrainska derzhava u KhKh st. Zoloti vorota* (Golden gate), 1, 16-23 (in Ukr.)
  9. Slavynskyi, M. (1990). Tsina «izmiv». *Kyiv(Kyiv)*, 2, 127-132 (in Ukr.)
  10. Antonenko-Davydovych, B. (1989). *Sybirski novely*. Vitchyzna (Motherland), 7, 16-63 (in Ukr.)
  11. Antonenko-Davydovych, B. (1989). *Sybirski novely*. Zakinchennia. Vitchyzna (Motherland), 8, 63-123 (in Ukr.)
  12. Bahrianyi, I. (1991). *Tyhrolovy*. Dnipro (Dnipro), 1, 4-51 (in Ukr.)
  13. Bahrianyi I. (1991). *Tyhrolovy*. Dnipro (Dnipro), 2, 4-89 (in Ukr.)
  14. Rozvidky. Znakhidky. Spohady. Kuziakina N. (1988). *Za Solovetskoiu mezheiu*. Lysty M. Zerova, M. Kulisha, H. Epika, V. Phdmohylnoho (trydtsiati roky). *Kyiv (Kyiv)*, 7, 111-134 (in Ukr.)
  15. Konkvest R. (1990). *Velykyi teror*. *Kyiv (Kyiv)*, 1, 87-117 (in Ukr.)
  16. Konkvest R. (1990). *Velykyi teror*. *Kyiv (Kyiv)*, 2, 97-126 (in Ukr.)
  17. Vasylevskyi Panteleimon. (1990). *Alhebra henotsydu*. *Dzvin (Ringing)*, 5, 77 (in Ukr.)
  18. Zapasko M. (1990). *Dity 1933-ho roku*. *Dzvin (Ringing)*, 12, 71 (in Ukr.)
  19. Kononenko O. (1990). *Yak strashnyi son*. *Dzvin (Ringing)*, 2, 93 (in Ukr.)
  20. Lukianenko V. (1990). *Bila knyha*. *Dzvin (Ringing)*, 12, 73 (in Ukr.)
  21. Syzonenko F. (1990). *Bila knyha*. *Dzvin (Ringing)*, 9, 84 (in Ukr.)
  22. Hrushevskyi M. (1988). *Spomyny*. Peredmova doktora istorychnykh eauk, chlena-korespondenta AN URSS Shevchenka Fedora. Chastyna I. *Kyiv (Kyiv)*, 9-12. (in Ukr.)
  23. Hrushevskyi M. (1989). *Spomyny*. Peredmova doktora istorychnykh nauk, chlena-korespondenta AN URSS Shevchenka Fedora. Chastyna II. *Kyiv (Kyiv)*, 8-11 (in Ukr.)
  24. Hrushevskyi, M. (1990). *Istoriia Ukrainy-Rusi*. *Kyiv (Kyiv)*, 1-7, 10-12 (in Ukr.)
  25. Hrushevskyi, M. (1991). *Istoriia Ukrainy-Rusi*. *Kyiv (Kyiv)*, 1-12 (in Ukr.)
  26. Iavornytskyi, D. (1990). *Istoriia zaporizkykh kozakiv*. *Dzvin (Ringing)*, 1-6 (in Ukr.)
  27. Iavornytskyi D. (1990). *Istoriia zaporizkykh kozakiv*. Prodovzhennia. *Dzvin (Dzvin)*, 8-12 (in Ukr.)
  28. Krypiakevych I. (1990). *Istoriia Ukrainy*. *Dzvin (Ringing)*, 5-12 (in Ukr.)
  29. Istorychna biblioteka «Dzvona». Krypiakevych Ivan. (1990). *Istoriya Ukrainy*. *Dzvin (Ringing)*, 5, 82 (in Ukr.)
  30. Serhiichuk, V. (1989, October). *Dyplomatychna sluzhba Bohdana Khmelnytskoho*. *Zhovten*, 1, 109-113 (in Ukr.)
  31. Iakovliv A. (1991). *Dohovir hetmana Bohdana Khmelnytskoho z Moskvoiu roku 1654*. *Dzvin (Ringing)*, 4, 100-118 (in Ukr.)
  32. Mykytas, V. (1990). «Babske stolittia» abo «temna pliama» v istorii Ukrainy KhVIII stolittia. *Kyiv (Kyiv)*, 8, 109-149 (in Ukr.)
  33. Bahalii, D. I. (1988). *Istoriia Slobidskoi Ukrainy*. Zaselennia Slobidskoi Ukrainy z druhoi polovyny XVII do kintsia XVIII stolittia. *Prapor (Flag)*, 9, 118-128 (in Ukr.)
  34. Kulyniak, D. (1991). *Solovetskyi viazen, abo Ostannii hetman Ukrainy*. *Vitchyzna (Motherland)*, 7, 137-151 (in Ukr.)
  35. Smolii, V. (1990). *Petro Sahaidachnyi: voyn, polityk, liudyna*. *Vitchyzna (Motherland)*, 1, 189-194 (in Ukr.)
  36. Apanovych, O. (1990). *Ne propala yikhnia slava. Peredumovy i naslidky skasuvannia Zaporizkoi Sichi*. *Vitchyzna (Motherland)*, 9, 164-174 (in Ukr.)
  37. Dumin, O. (1991). *Istoriia lehionu Ukrainykykh sichovykh Striltsiv, 1914–1918 rr*. *Dzvin (Ringing)*, 9, 92-103 (in Ukr.)

Khramtsova Iryna Anatoliivna,

graduate student Kremenchug National University. M. Ostrogradskii

Re-comprehending of ukraine history concept on the magazine art and literature, social and political pages during perestroika in Ukraine

Abstract. *The article is dedicated to re-comprehending of Ukraine history concept on the magazine pages during perestroika in Ukraine. The main trends of re-comprehending of Ukrainian history on magazine pages are analyzed in it. Ukrainian magazines made a considerable contribution into revival of historical memory, returned literary works to readers, which had been suppressed by the regime. A considerable attention is paid by the author to the studies of the historical publicizm in the context of the active social position. It is noted that Ukrainian publicizm made its activity much more intensive as to setting up historical truth and consolidation of spiritual and moral values. In the centre of editorial boards' and magazine authors' interest there appeared historical re-comprehending of the Ukraine's past in the whole. Besides the author proves that the historical fact in publicizm gains the status of political argument, and historical estimate becomes the means of public national conciseness formation.*

Keywords: *restructuring , history, art and literary and socio -political newspapers.*

Надійшла до редакції – 01.11.2015
Затвержена до друку – 12.11.2015